

นวัตกรรมในระบบการยุติธรรม

ที่มาของปัญหา

เทคโนโลยีได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้าน เศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดความท้าทายต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการยุติธรรมที่จะต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ หรือการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการให้สอดคล้องและเหมาะสม เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมในยุคดิจิทัลเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- เพื่อหาวิธีในการแก้ไขปัญหา
- สร้างนวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหา

ปัญหาที่นำมาถอดบทเรียน

- ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาเพื่อยกเลิกกฎหมาย
- ปัญหาการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการภาครัฐ
- ปัญหาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในระบบการยุติธรรม
- ปัญหาในการลดความเหลื่อมล้ำในระบบการยุติธรรม

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

- ควรมีช่องทางและกลไกที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการตรากฎหมายและยกเลิกกฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคนในสังคม
- ควรมีการปรับปรุงแบบการบริหารงานยุติธรรมและการบริการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและเทคโนโลยี
- ควรปรับปรุงขั้นตอนและระเบียบของแต่ละหน่วยงานที่จะทำให้การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานสามารถทำได้จริง

สาเหตุของการเกิดปัญหา

- ประชาชนไม่มีอำนาจในกระบวนการพิจารณาเพื่อยกเลิกกฎหมายในขั้นตอนสุดท้าย
- ระบบและเทคโนโลยีต่างๆ ของการบริหารภาครัฐ ยังไม่ครอบคลุมและขาดประสิทธิภาพ
- ขั้นตอนและระเบียบของแต่ละหน่วยงานทำให้การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานไม่สามารถทำได้จริง
- สถานะเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในด้านต่างๆ

Administrative Innovation

กลุ่มการเวก

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาทบทวนเพื่อยกเลิกกฎหมาย”

การเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยกเลิกกฎหมาย

Integrated Technological Process Innovation

กลุ่มกาสะลอง

“การเชื่อมโยงข้อมูลข้อพิพาทในการซื้อขายออนไลน์จากระบบการไกล่เกลี่ยเข้าสู่แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง”

การเสนอให้มีกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างหน่วยงานที่รับเรื่องข้อพิพาทแล้วคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้

Integrated Technological Process Innovation

กลุ่มพชรรักษา

“แนวทางพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม”

การพัฒนาระบบ CLES (COURT AND LEGAL EXECUTION SYSTEM)

Integrated Technological Process Innovation

กลุ่มจามจุรี

“การใช้แอปพลิเคชันเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการภาครัฐ”

การพัฒนาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชัน

Integrated Technological Product Innovation

กลุ่มปาริชาติ

“การเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในระบบการยุติธรรม”

การปรับปรุงและพัฒนาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับดำเนินชีวิตของผู้ต้องหาหรือจำเลย

บทสรุปการถอดบทเรียน

การฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูงรุ่นที่ 14 (ยธส.14)

ภายใต้บริบทของโลกสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของประชาชนในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) และการเข้าถึงบริการของภาครัฐ ขณะเดียวกันแนวโน้มการขยายอิทธิพลและความซับซ้อนที่เพิ่มมากขึ้นของเทคโนโลยีก่อให้เกิด ความท้าทายต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์หรือการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการ ให้สอดคล้องและเหมาะสม เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมในยุคดิจิทัลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมควรเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยี และทัศนคติที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักบริหารระดับสูง ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนหน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้มีศักยภาพ มีความพร้อมในการดำเนินงานตามบริบทของสังคม ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การ บริหารงานยุติธรรมมีประสิทธิภาพ

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม มีบทบาทภารกิจในการกำหนดทิศทาง การพัฒนา ระบบบริหารงานยุติธรรม โดยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมอย่างบูรณาการ จึงได้กำหนดจัดหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 14 (ยธส.14) มีหัวข้อหลัก คือ “กระบวนการยุติธรรมกับความท้าทายในทศวรรษหน้า” สำหรับนักบริหารงานยุติธรรมระดับสูงมีโดยวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ เสริมสร้างทัศนคติ และพัฒนาสมรรถนะให้แก่บุคลากรระดับบริหาร ผู้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรม รวมถึงสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้ทันต่อความท้าทายในทศวรรษหน้า และร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของประเทศให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 14 (ยธส.14) ระหว่างวันที่ 15 ธันวาคม 2565 – 28 เมษายน 2566 นั้น ตามองค์ประกอบของหลักสูตร ในหมวดที่ 2 ประเด็นปัญหาและการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย (Issue Based) กำหนดกิจกรรมถอดบทเรียน (Lesson Learned) เป็นกิจกรรมระดมความคิดแบบกลุ่มใช้หลักการและเทคนิคเกี่ยวกับการถอดบทเรียน โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ทำการศึกษาถอดบทเรียน มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

เรื่องที่ 1 กลุ่มการเวก ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาทบทวนเพื่อยกเลิกกฎหมาย การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาเพื่อยกเลิกกฎหมายนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม เนื่องจากประชาชนจะทราบดีว่ากฎหมายใดเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือสร้างภาระแก่ประชาชนจนเกินความจำเป็น แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความเห็นของประชาชนนั้นเป็นเพียงความเห็นเบื้องต้นที่จะนำไปสู่การพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วหน่วยงานดังกล่าวจะไม่ค่อยเห็นด้วยที่จะให้มีการยกเลิกกฎหมายที่อยู่ในอำนาจของตน การมีมาตรการที่ช่วยผลักดันข้อเสนอของประชาชนในกรณีที่หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายไม่เห็นด้วยเพื่อให้เข้าสู่การพิจารณาของหน่วยงานของรัฐที่มีความเป็นกลางจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ข้อเสนอของประชาชนได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 2 กลุ่มจามจุรี ศึกษาเรื่อง การใช้แอปพลิเคชันเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการภาครัฐ: กรณีศึกษาหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การนำแอปพลิเคชันมาใช้อำนวยความสะดวกให้ประชาชนนั้น ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย ประชาชนทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน และการทำงานของรัฐบาลรัฐเป็นไปโดยสะดวก มีการคัดกรองข้อมูลเบื้องต้น ทำให้การทำงานเป็นไปโดยถูกต้องมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การจัดทำแอปพลิเคชันต้องมีการกำหนดมาตรฐาน โครงสร้างข้อมูล และหน่วยงานกลางรับผิดชอบรวมถึงการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพตามสิทธิของกฎหมาย

เรื่องที่ 3 กลุ่มกาสะลอง ศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงข้อมูลข้อพิพาทในการซื้อขายออนไลน์จากกระบวนการไกล่เกลี่ยเข้าสู่แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การเชื่อมโยงข้อมูลข้อพิพาทในการซื้อขายออนไลน์จากกระบวนการไกล่เกลี่ยเข้าสู่แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง ข้อเท็จจริงการเชื่อมโยงข้อมูลหน่วยงานแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มี การเชื่อมโยงข้อมูล เช่น องค์การอาหารและยา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ศูนย์ดำรงธรรม ยุติธรรมจังหวัด ศูนย์ยุติธรรมสร้างสุข เป็นหน่วยงานในการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้ซื้อขายออนไลน์กับคู่กรณี แต่เมื่อมีการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ หรือหน่วยงานไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้ ผู้เสียหายจากการซื้อขายออนไลน์ก็ต้องเป็นผู้ไปดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป โดยที่ผู้เสียหายจะต้องเริ่มต้นคดีใหม่ แต่หากมีการเชื่อมโยงข้อมูลในชั้นการไกล่เกลี่ยของหน่วยงานของรัฐดังกล่าวที่ได้มีการแสดงตัว อ้างและใช้ออกสารหลักฐานในการไกล่เกลี่ยของคู่กรณีที่เคยอ้างและใช้มาแล้วเพื่อนำคดีเข้าสู่แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่งด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสูงน่าเชื่อถือในระดับสากล มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้อำนาจหน้าที่แก่หน่วยงานของรัฐในการไกล่เกลี่ยและส่งข้อมูลข้อพิพาทในการซื้อขายออนไลน์แบบอัตโนมัติ คือ ให้ตั้งต้นฟ้อง

คดีจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่ได้มีการไกล่เกลี่ยแล้วคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ไปยังแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง อย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส ลดขั้นตอน และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวช่วยเหลือและสนับสนุนในการนำข้อพิพาทในการซื้อขายออนไลน์จากกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ไม่สำเร็จไปยังแผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง

เรื่องที่ 4 กลุ่มพุทธรักษา ศึกษาเรื่อง แนวทางพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม กรณีศึกษา: การเชื่อมโยงข้อมูลในระบบงานบังคับคดีทางแพ่งและศาลยุติธรรม การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งสองยังอยู่ในรูปของกระดาษ (Hard Copy) ก่อให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ศาลไม่ทราบถึงการดำเนินการบังคับคดีที่ได้ดำเนินการอยู่ ทำให้ไม่อาจอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่อาจทราบหรือเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาก่อให้เกิดความยุ่งยากและความล่าช้าในการบังคับคดีทางแพ่ง หากมีการพัฒนาแนวทางการเชื่อมโยงข้อมูลในระบบงานบังคับคดีทางแพ่งเพื่อกระบวนการในศาลยุติธรรมด้วยระบบ CLES (Court and Legal Execution System) รวมถึงข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ การจัดเตรียมและพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การเตรียมการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้องครบถ้วนและเข้าถึงได้โดยง่าย การเตรียมความพร้อมด้านเทคโนโลยีที่มีมาตรฐานเดียวกันและมีให้มีแนวทางปฏิบัติกลาง รวมถึงเสนอให้มีการร่างกฎหมาย ระเบียบแบบแผน และ/หรือนโยบายของทางราชการซึ่งจัดให้มีการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสถานะของทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรและเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้สามารถต่อยอดในกระบวนการทางแพ่ง เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เรื่องที่ 5 กลุ่มปาริชาติ ศึกษาเรื่อง การเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม: กรณีศึกษาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า สิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกกำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การเข้าถึงสิทธิดังกล่าวมีความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมถูกยึดโยงเข้ากับฐานะทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีมีโอกาสเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยทางเศรษฐกิจ การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวต้องนำหลักประกันมาวางต่อศาลตามที่กำหนดจึงจะส่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ โดยกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวต่างกันตามอัตราของโทษ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น แต่พบว่าการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวอยู่ ด้วยขนาดของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ที่มีขนาดใหญ่และติดไว้บริเวณข้อเท้าเป็นอุปสรรคในดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัว

ชั่วคราวรู้สึกว่าเป็นเครื่องพันธนาการอย่างหนึ่ง และสังคมมักจะตีตราว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษา ดังนั้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมควรมีพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

บทสังเคราะห์

การฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับสูงรุ่นที่ 14 (ยธส.14)

จากกิจกรรมการถอดบทเรียนของทั้งห้ากลุ่มได้นำไปสู่การสังเคราะห์ผลการศึกษา สามารถจำแนกออกเป็นสองประเด็นหลัก คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมและการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และการนำเทคโนโลยี (แอปพลิเคชัน) มาให้บริการประชาชนและการเชื่อมโยงข้อมูลในการบริหารงานยุติธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง: การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมและการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ในการพัฒนากระบวนการบริหารงานยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมาย ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาเพื่อยกเลิกกฎหมาย ที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือสร้างภาระแก่ประชาชนจนเกินความจำเป็น การที่มีมาตรการที่ช่วยผลักดันข้อเสนอของประชาชนให้เข้าสู่การพิจารณาของหน่วยงานของรัฐที่มีความเป็นกลางจึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ข้อเสนอของประชาชนได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบและเป็นธรรมยิ่งขึ้น สำหรับกรณีการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ที่ถูกกำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การเข้าถึงสิทธิดังกล่าวมีความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมที่ถูกยึดโยงเข้ากับฐานะทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีก็จะมีโอกาสเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวมากกว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะด้อยทางเศรษฐกิจ การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวต้องนำหลักประกันมาวางต่อศาลตามที่กำหนดจึงจะส่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ โดยกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยตัวต่างกันตามอัตราของโทษ อาทิ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) แต่พบว่าการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิในการปล่อยตัวชั่วคราวอยู่ ด้วยขนาดของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ที่มีขนาดใหญ่และติดไว้บริเวณข้อเท้าเป็นอุปสรรคในดำรงชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

ประเด็นที่สอง: การนำเทคโนโลยี (แอปพลิเคชัน) มาให้บริการประชาชนและการเชื่อมโยงข้อมูลในการบริหารงานยุติธรรม กล่าวคือ การพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของประชาชนในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) และการเข้าถึงบริการของภาครัฐ การนำแอปพลิเคชันมาใช้อำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ได้แก่ การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาคดีอาญา การพิพากษาคดี การขอให้ศาลรื้อการลงโทษ การอุทธรณ์ ฎีกา การ

อภัยโทษและการรื้อฟื้นคดี หากนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการบริหารงานยุติธรรมในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยุติธรรมในด้านการสื่อสาร การประสานงาน และการติดตาม เช่น ข้อพิพาทในการซื้อขายออนไลน์ จากกระบวนการไกล่เกลี่ยเข้าสู่แผนกคดีซื้อขายออนไลน์ในศาลแพ่ง และการเชื่อมโยงข้อมูลในระบบงานบังคับคดีทางแพ่งและศาลยุติธรรมจะช่วยให้การบริหารงานยุติธรรมสะดวกรวดเร็ว มีความโปร่งใส และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสังเคราะห์ ดังนี้

1. ควรมีช่องทางและกลไกที่สามารถส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการตรากฎหมายและยกเลิกกฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและภราดรภาพของประชาชนทุกคนในสังคม
2. ควรมีการปรับปรุงแบบการบริหารงานยุติธรรมและการบริการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและเทคโนโลยีที่มีอยู่จะสามารถต่อยอดการบริหารงานยุติธรรมให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดได้